שאם היתה שקולה מכרעת. וא"ת בגלות הכי נמי אמרי' במסכת ר"ה (דף יח.) דרב חסד מטה כלפי חסד כשהן שקולין וי"ל דבשאר מצות כשמעשיו שקולים הוי כביטולו אבל בהני תשיב לדיק גמור: **מתניתין דעבדין ליה יום טב ויום ביש.** פי' בקונטו' מי שעושה מצוה ימילה דהוי רובא זכיות מתקיין לו בעולם הזה יוס טוב ונפרעים ממנו עונותיו וזהו תיקון י"ט לעה"ב וכל שעונותיו מרובין דקתני מריעין לו היינו דעבדין ליה הזמנת יום ביש משמלמין לו שכר מצותיו כאן להיות מתוקן לו יוס רע רבא אמר פירוש לעולם כדאמרן מעיקרא מטיבין לו בשכר פירות והקרן קיימת והך מתניתין דקתני מריעין לו רבי יעקב היא דאמר שכר מצות כו' וקשה דמשני הא מני רבי יעקב היא משמע דעד השתא לא אוקמינן כרבי יעקב ולפי' הקונטו' לאביי נמי בין מתניתין בין בריית אמי כרבי יעקב לכך פי' ר"ת מתני' דעבדין ליה יוס טוב ויוס ביש ותרוייהו בעולם הזה ומטיבין לו בדבריתא הוי פירוש אמתני' כלומר פעמים שעושין לו יוס טוב כדי לקבל שכר מצותיו בעולם הזה ובאותו יום יהא דומה לו כמו שקיים כל התורה כולה אבל רוב ימיו של רשע שרוי בדעה והיינו שעונותיו מרובין על זכיותיו ומריעין לו היינו פעמים שעושין לו יוס רע כדי למרק עונותיו בעולם הזה ובאותו יום יהא דומה לו כמי שקיים כל התורה אבל רוב ימיו של צדיק שרוי בטובה[8] כשזכיותיו מרובין על עונותיו והיינו דלא כר' יעקב דאמר שכר מצוה בהאי עלמא ליכא[9]: **מחשבה** רעה אין הקב"ה מצרפה למעשה.

ובעובדי עבודת כוכבים איפכא מחשבה רעה[10] הקב"ה מצרפה למעשה דכתיב (עובדיה ו) מחמס אחיך יעקב תכסך בושה וכתיב לעולם ולא מליו שעשה עשו ליעקב אוס רעה אלא מחשבתו הרעה אשר חשב עליו מצרפה הקב"ה למעשה ומחשבה טובה של עובדי כוכבים אין הקב"ה מצרפה למעשה דכתיב בדניאל (ו) (ולריוש) על מעני שמשה הוה משתדר[10] לשיזבותיה פירוש שהיה לריוש עושה כל כחו להציל דניאל מגוב אריות אלמא אע"ג שהציל עד הערב קתני אלמא שלא הציל אלא מנקש להצילו מדכתיב לשיזבותי' ולא כתב ושיזביה[10]: ויעשה

[6]ארבע על ארבע רוחות הערוגה ואחת באמצע שפיר אלא הכא משום נוי ואי נמי משום טרחא דשמעא היא: **מתני'** כל העושה מצוה אחת מטיבין לו ומאריכין לו ימיו ונוחל את הארץ וכל שאינו עושה מצוה אחת אין מטיבין לו ואין מאריכין לו ימיו ואינו נוחל את הארץ: **גמ'** ורמינהי [7]אלו [8]דברים שאדם אוכל פירותיהן בעולם הזה והקרן קיימת לו לעולם הבא אלו הן כבוד אב ואם וגמילות חסדים [9]והכנסת אורחים והבאת שלום בין אדם לחבירו [1]ותלמוד תורה כנגד כולם אמר רב יהודה הכי קאמר כל העושה מצוה אחת יתירה על זכיותיו מטיבים לו ודומה כמי שמקיים כל התורה כולה מכלל דהנך אפילו בחדא נמי אמר רב שמעיה [2]לומר שאם היתה שקולה מכרעת[7] וכל העושה מצוה אחת יתירה על זכיותיו מטיבין לו ורמינהו כל שזכיותיו מרובין מעונותיו מריעין לו ודומה כמי ששרף כל התורה כולה ולא שייר ממנה אפילו אות אחת וכל שעונותיו מרובין מזכיותיו מטיבין לו ודומה כמי שקיים כל התורה כולה ולא חיסר אות אחת ממנה אמר אביי מתניתין דעבדין ליה יום טב ויום ביש רבא אמר הא מני רבי יעקב היא דאמר [3]שכר מצוה בהאי עלמא ליכא [4]דתניא רבי יעקב אומר אין לך כל מצוה ומצוה שכתובה בתורה שמתן שכרה בצדה שאין תחיית המתים תלויה בה בביבוד אב ואם כתיב [1]למען יאריכון ימיך ולמען ייטב לך בשילוח הקן כתיב [2]למען ייטב לך והארכת ימים הרי שאמר לו אביו עלה לבירה והבא לי גוזלות ועלה לבירה ושלח את האם ונטל את הבנים ובחזירתו נפל ומת היכן טובת ימיו של זה והיכן אריכות ימיו של זה אלא למען ייטב לך [5]לעולם שכולו טוב ולמען יאריכון ימיך לעולם שכולו ארוך ודלמא [6]לאו הכי הוה ר' יעקב מעשה חזא ודלמא מהרהר בעבירה הוה [7]מחשבה רעה אין הקב"ה מצרפה למעשה ודלמא מהרהר בעבודת כוכבים הוה וכתיב [3]למען תפוש את בית ישראל בלבם איהו נמי הכי קאמר אי סלקא דעתך שכר מצוה בהאי [8]עלמא אמאי לא אגין מצות עליה כי היכי דלא ליתי לידי הרהור [9]והא א"ר אלעזר שלוחי מצוה אין נזוקין התם בהליכתן שאני והא אמר רבי אלעזר[7] שלוחי מצוה אינן נזוקין לא בהליכתן ולא בחזירתן סולם רועע הוה דקביע היזיקא וכל היכא דקביע היזיקא לא סמכינן אניסא דכתיב [4]ויאמר שמואל איך אלך ושמע שאול והרגני אמר רב יוסף [5]אילמלי דרשיה אחר להאי קרא כרבי יעקב בר ברתיה לא חטא ואחר מאי [6]הוא איכא דאמרי כי האי גוונא חזא ואיכא דאמרי לישנא דחוצפית[10] המתורגמן חזא דהוה גריר ליה דבר אחר אמר פה שהפיק מרגליות ילחך עפר נפק חטא רמי רב טובי בר רב קיסנא לרבא תנן כל העושה מצוה אחת מטיבין לו עשה אין לא עשה לא ורמינהי ישב ולא עבר עבירה נותנים לו שכר כעושה מצוה[7] אמר ליה **התם** [8]כגון שבא דבר [9]עבירה לידו וניצול הימנה כי הא דרבי חנינא [10]בר פפי תבעתיה ההיא מטרוניתא אמר מלתא ומלי נפשיה שיחנא וכיבא עבדה היא מילתא ואיתסי ערק טשא בההוא בי בני דכי הוו עיילין בתרין אפילו ביממא הוו מיתזקי למחר אמרו ליה רבנן מאן נטרך אמר להו שני נושאי

ארבע מד' רוחות הערוגה. אם היה זורען בערוגה אחת ונשמר להניח ריוח ביניהם אלא יינקו זה מזה כמשפטם השנויה במס' שבת (דף פד:) הוה שמעינן מינה שאסור לזרוע כלאים בא"ל אבל השתא דזרע כל מין בערוגה לבדו לאו משום כלאים הוא אלא שלא להטריח השמש שהולך להביא ירק לבקש מין שהוא צריך לו בין שאר המינין ויודע באיזה ערוגה הוא: **דשמעא.** שמש: **מתני' העושה מצוה אחת.** מפרש בגמרא: **מטיבין לו.** משמע בהאי עלמא: **ונוחל את הארץ.** חיי העולם הבא: **גמ' אלו דברים כו'.** הני הוא דאוכל פירות והקרן קיימת אבל מצוה אחריתי לא ואלו תנן מטיבין לו ונוחל את הארץ: **מלגו דהני אפילו חדא נמי.** ואפילו לא קיים שאר מצות במתיה והא רובא עונות הוא: **לומר שאם היתה שקולה מכרעת.** הא דקתני אלו דברים במתלה עונות ומתלה זכיות קאמר ויש במתלה זכיות אחת מאלו מכרעת את הכף כאילו הוי רובא זכיות ואינו צריך למצוה יתירה דמתני' וכי לית ליה בה חדא מהני צריך למצות יתירה: **מריעין לו.** בעונה"ז לנקותו מעונותיו שיטול שכר אלא: **מטיבין לו.** לשלם לו שכר מצותיו בחייו כדי לטורדו: **מאני'.** דקתני מטיבין ומריעין דעבדין ליה יום טב ויום ביש מי שעושה מצוה יתירה דהוי רובא זכיות מתקנין לו בעולם הזה י"ט שנפרעים ממנו עונותיו והוו מקון י"ט לו לעולם הבא וכל שעונותיו מרובין דקתני מריעין לו היינו דעבדין ליה הזמנת יום ביש שמשלמין לו שכר מצותיו כאן להיות מתוקן לו יום רע: **רבא אמר.** לעולם כדאמרן מעיקרא מטיבין לו בשכר פירות והקרן קיימת והך מתני' דקתני מריעין לו רבי יעקב היא: **שאין תחיית המתים תלויה.** בתורה מתן שכר לצדיקים: **ודלמא לא הוה כדי.** לא יארע הדבר הזה לעולם אלא מאריכין ימיו ושנותיו: **ודלמא אוסף שעה מהרהר בעבירה היה.** ולא היה לבו לשמים. ומשני מחשבה רעה ומעשה לא עשה[6] אין הקב"ה מצרפה למעשה ולא היה לו לנקות: **למען תפוש.** שתפשו בלבם הרהורי עבודת כוכבים דבר משתעי קרא: **והאמר רבי אלעזר כו'.** והיכי אמרי' דרבי יעקב מעשה חזא: **איך אלך.** ואע"ג דבשליחותא דמקום הוה מתפיי מהזיקא דקביעא: **אלמלי דרשיה אחר להאי קרא.** דלמען ייטב לך [7]בעולם הבא לא חטא דאיהו נמי אמר בעולם ולא לתרבות רעה: **דבר אחר.** חזיר: **התם שבא דבר עבירה לידו.** ההוא ישב ולא עבר עבירה דקאמר נוטל עליה שכר בעבירה שבא לידו וכפה קיבלו ולא עבר אין מצוה יתירה מזו: **מבעבעים.** לזנות: **עשה.** נטמן: **הוו מתזקי.** שמלויין בו מזיקין: כגון

[6]כלאים ריש פ"ג שבת פד: פסחים לט:). [7]נקמן מ. ע"ב] שבת קכ. ע"ב פאה פ"ש מ"ש ע"ש (חגיגה ו). [8]שמי מיכות אלו הכנסת אורחים ביתם במשנה דפאה ולא בשום מקום], [9]נקמן מ פוע"א], [10]מולין קמב. [1]נמולין ובכ"י הגירסא: לא הוה הכי], [2]נקמן מ. מולין קמב.], [3]בכ"י: עלמא איכא], [4]פסחים ח. יומא יפ. [מולין קמב.], [5]פסחים ח ע"ב], [6]מולין שם, [7]בכ"י ודפו"ר: מאי חזא], [8]בכ"י ודפו"ר: דגברא רבה. וכ"ה בתוס' חגיגה טו ע"א ד"ה שהו ע"ש, ומהרש"א וחש"ל ולפנינו כרש"ל], [9]מכות כ"ג רש"ב], [10]יומא פו: ע"ש, [מל"ל עדוה. (רל"ל, ע"ש)], [1]נקמן מ. [2]נדפו"ר וע"י: לעולם], [3]בדפו"ר: ר"ת. וכ"כ בתוס' הרא"ש ועו"כ], [4]כל זה הוא פירושלמי פ"ק דפאה ס"ב], [5]ל"ל להלכותיה ועיין ילקוט תהלים רמז ו], [6]כל דברים הללו מתוכים בירושלמי דפאה פ"א וי"ל להלכותיה ולא כתיב לשחתותיה], [7]דכלאים.], [8]לזרוע.],

תורה אור השלם

1. כַּבֵּד אֶת אָבִיךָ וְאֶת אִמֶּךָ כַּאֲשֶׁר צִוְּךָ יְיָ אֱלֹהֶיךָ לְמַעַן יַאֲרִיכֻן יָמֶיךָ וּלְמַעַן יִיטַב לְךָ עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר יְיָ אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לָךְ: דברים ה טו
2. שַׁלֵּחַ תְּשַׁלַּח אֶת הָאֵם וְאֶת הַבָּנִים תְּקַח לָךְ לְמַעַן יִיטַב לָךְ וְהַאֲרַכְתָּ יָמִים: דברים כב ז
3. לְמַעַן תְּפֹשׂ אֶת בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּלִבָּם אֲשֶׁר זָרוּ מֵעָלַי בְּגִלּוּלֵיהֶם כֻּלָּם: יחזקאל יד ה
4. וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֵיךְ אֵלֵךְ וְשָׁמַע שָׁאוּל וְהָרָגַנִי וַיֹּאמֶר יְיָ עֶגְלַת בָּקָר תִּקַּח בְּיָדֶךָ וְאָמַרְתָּ לִזְבֹּחַ לַיְיָ בָּאתִי: שמואל א טז ב

מוסף רש"י

ארבע על ארבע רוחות הערוגה. ממלא את כל הרוח עד סמוך לקרן, ואחת באמצע. גרעין אחד, ואע"פ שכל אחד הקרנות סמוכין זה לזה ואין ביניהם הרחקה ג' טפחים ויונקים זה מזה, אין כאן בית מיחוש, דגבי כלאים היכרא הוא דבעינן דלא להוי ערבוב, דהא אכלאים קפיד קרא, אבל ליעקב לא חיישינן אפילו בכלאי הכרם דאורייתא דתמן (כ"ב כו.) זה סומך לגדר מכאן וזה סומך לגדר מכאן, ואע"ג דינקי ממתא, וכ"ש כלאי זרעים דדבנן דלא חיישינן ליעקב, דתמן גבי לאם תור וגבי שני שורות (שבת פה:) והכי יש כאן היכר גדול, רוח זו זרועה לצפון ורוח זו זרועה מזרח ומערב, אבל בין זרע אבמלעני לזרעוני הרוחות צריך הרחקה כדי ייעקר דאין שם היכר, ואי הוו מקרבי הוי ערבוב. והמפרש ד' גרגרין בד' הרוחות טועה, דאי הרחקה משום ייעקר, ט' זרועין יש לזרוע בו, ד' בד' הקרנות ואחת בכל רוח ורוח באמצע ואחד באמצע הערוגה ויש בין כל אחד ואחד ג' טפחים כשיעור ייעקר, וטפח ומחצה לכל אחד, הלכך לכל הרוח הוא ממלא עד סמוך לקרן ואפילו אין בין זרע שברוח זו לזרע שברוח זו ג' טפחים לא איכפת לן, דלעניין כלאים היכר בעלמא הוא דבעינן כדפרישית (שבת פד:). **שנתן שכרה בצדה שאין תחיית המתים תלויה בה.** כגון כבוד אב ואם ושלוח הקן, שלא מוכל להניח ממנו שכרה שעתידין המתים להמיות (חולין קמב.). **לעולם שכולו טוב.** שאין בו לא חשך ולא יסורין אלא טובה (שם). דכתיב ויאמר שמואל איך אלך ושמע את דוד ואע"פ שנשלחו אל מקום היה הרי היה ירא (פסחים ח:). המתורגמן. שהיה עומד לפני רבן גמליאל ומשמיע לרבים את הדרשה מפי רבן גמליאל (ברכות נח:). **וכיבא.** ולג"ל המולאין ליפה ומאוסין (לקמן פא.).

עין משפט נר מצוה

תיז א סמג עשין יב:
תיח ב מיי' פ"ג מהל' מ"מ הל' ג סמג שם טוש"ע י"ד סימן רמו סעיף יח:
תיט ג מיי' פ"ג מהל' תשובה הלכה ב:
תכ ד ה מיי' שם פ"ט הלכה ח:

מוסף תוספות

א. ואח"כ נוחל את הארץ דהיינו העולם הבא. ריטב"א.
ב. ואית דגרסי מתניתא דעבדי ליה יום טב ויום ביש ואבייתא קאי והכל עולה לפירוש אחד. תוס' הרא"ש.

תוס' ר"י הזקן

בזרעונים או במיני תבואה קאמר כגון חטה ושעורה או שני מיני ירק. [משארי משארי]. שהיה זורע למאכלו ולמאכל התלמידים כי הוה ס"ד דמשום ערבוב הרי חייש לערבוב, והוה בעי לאוכוחי דאף במיני ירק איכא איסורא בזורעתן, ולא קמא ליה ההיא דאביי. **והא דתנן וכו'.** אביי דאקשי ליה ממתני' דתנן והכלאים מד"ס הוה ס"ד דמיירי בכל שני מינים ואפילו במיני ירק אף שבח"ל אין זריעתן אסורה אלא מד"ס, וס"ל נמי דהאי והכלאים ר"ל שאסור לזרען אפילו הכי קאמר דאסור מד"ס, דאלו אסור אכילתן תנן בהדיא בכלאים (פ"א) [פ"ח מ"א] כלאי זרעים אסורים מלזרוע ומלקיים ומותרים באכילה. ושני ליה לא קשיא כאן בכלאי זרעים כאן בכלאי הכרם, כלומר דהא דתנן והכלאים מד"ס לאו במיני זרעים מיירי דמיני זרעים מותר לזרען בח"ל, כדאמרינן לעיל שדך למעוטי זרעים שבח"ל, ואפילו איסורא דרבנן לית בהו כדמסיק טעמא דהואיל ואפילו בארץ אם עבר וזרען מותרים באכילה לא גזרו בח"ל בזריעתן אלא בכלאי הכרם מיירי שאם זרע חטה ושעורה וחזרן במפולת יד בח"ל אינו אלא איסורא דרבנן, וכן נמי איירי באיסור אכילתו שאם זרע בכרם מין אחד או מין ירק, אע"פ דבח"ל ליכא איסורא בזריעתו כדמסקינן קמי הכי, אפ"ה אסור בהנאה, ואע"פ שבארץ אינו אסור אלא מדרבנן, גזרו ואסרו הנאתו אפילו בח"ל. ואע"פ שזריעת מין אחד בכרם בארץ אסור ג"כ מדרבנן, דר' יאשיה לא אמר אלא אינו חייב עד שיזרע שני מינים בכרם, דמשמע דאינו חייב מלקות, הא איסורא מיהא איכא, לא גזרו לאסור אלא מין אחד בכרם בח"ל שגזרו עליו איסור הנאה. והו עיקר הפירוש. **לא אסירי בהנאה.** משום רישא נקט לה דהא אף באכילה מותרים דתנן רפ"ח כלאי הכרם אסורים מלזרוע ומלקיים ואסורים בהנאה, כלאי זרעים אסורים מלזרוע ומלקיים ומותרים באכילה. **לא גזרו בהו.** לזרען. אשתכח השתא דהרכבת אילן אסור מן התורה אפילו בח"ל ואפילו אילן בירק או ירק באילן, דתנן פ"ק דכלאים (מ"ז) אין מביאין ירק (באילן) [בירק] ולא אילן באילן ולא אילן בירק ולא ירק באילן. ואם עבר והרכיב מותר בהנאה, כדאיתא בירושלמי בהדיא, דגרסינן התם פ"ק דכלאים עובד כוכבים שהרכיב אגוז על גבי אפרסקין אע"פ שאין ישראל רשאי לעשות כן נוטל משם וחוזר ונוטע במקום אחר. ע"כ. והוי דומיא דכלאי בהמה דתנן (פ"ח) [פ"ח מ"א] כלאי בהמה מותרים לגדל ולקיים ואין אסורין אלא מלהרביע. וכתב הר"ם [כלאים פ"א ה"ז] שמותר לערב ולזרוע זרע שני מיני אילנות שלא נאסרו אלא בהרכבה וכן כתב שמותר [1]זרע ירק וזרע אילן. כלאי הכרם אינו לוקה בזריעתן אלא בארץ, והוא שזרע חטה ושעורה וחזרן במפולת יד או שני מינין של ירק כגון קנבוס ולוף, כדאיתא בהקונמ"ן (מנחות טו. ב) קנבוס ולוף אסרה תורה שאר זרעים דרבנן. ותנן בכלאים פ"ה [מ"ח] כל מין זרעים אינן כלאים בכרם הקנבוס ר' טרפון אומר אינו כלאים בכרם וחכ"א כלאים, והקינדס כלאים בכרם ואמרינן בב"ר [כ. י] דדרד זה קינדס, ואסור בהנאה אפילו אם זרע בכרם מין אחד או מין ירק כדכתבינן. וכלאי זרעים בארץ אסור לזרען מן התורה ומותרים באכילה, ובח"ל מותר אף לזרען. **מתני'.** מטיבין. כלומר בהאי עלמא. **ונוחל את הארץ.** משמע חיי העה"ב. **גמ'.** אלו דברים. הני [אין] אחריני לא. **אפילו בחדא.** והא רובא עונות ניתנו. שקולה. שאם היה מחצה עונות ומחצה זכיות והיה במחצה מאלו מכריע כאילו רוב זכיות.

*נראה דצ"ל לא אסרו לזרוע מין אחד בכרם בחו"ל אלא גזרו עליו וכו' (ד"ו).

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

כגון רבי לדוק. שלבש כח לכוף ילרו להתגבר בחפלי קונו: **אמר מאי נפקא מינה.** דהא מילתא דלא נזדמן לי אלא מאכל טמא יש לי ללמוד מכאן דעביד המי הבועל ארמית ראוי למאכל טמא: **שגרם תגורא.** אותה ארמית הסיקה את התנור ללות דבר הטמא שם. ואשה גדולה היתה שאין יכול ליפטר ממנה ומסור בידה להורגו: **קא מנחא ליה.** לאותו לני במוכו: **נפיל בהא.** באור של גיהנם: **אי ידעי.** אילו ידעתי שחמור עליכם הדבר כל כך: **דיקולי.** סליס שנשיס נותנות שם פלליהן: **אטריחנן.** שהייתי במקום אחר לחוק ד' מאות פרסי: **נאו עניותא.**

בתמיה אם לא העניות לא הולרכתי להיות עסקי במלאכת נשים: **שיפה.** שם כלי: **דינרי.** זהובים: **יאירוכון ימיך.** לעולם הבא: **ייטב לך.** בחייך: **ימלא חייס.** לעולם הבא לדקה וכבוד בעולם הזה: **חייך.** בעולם הזה ואורך ימים לעולם הבא: **בשלוח הקן נמי כו'.** ולתמייה: **רבי אידי אסברא לי.** אינו דומה לאלו להקן כולהו הבריות נהנין ממנו ומגלא טוב לשמים וטוב לבריות ובההוא כתיב כי פרי מעלליהם יאכלו דבאלי קרא כתיב כי טוב כי פרי מעלליו יאכל בחיים אבל בשילוח הקן טוב לשמים הוא ואין כאן טוב לבריות ולא כתיב ביה כי פרי מעלליו יאכל והלכך לא תנייה גבי אוכל פירותיהן בעולם הזה: **רע לשמים ורע לבריות.** כגון רולח וגזלן וגנב: **רע לשמים ואינו רע לבריות.** מגלה עריות מבזה מועדים[פ] אוכל חלב: **אין לו פירות.** אין נפרעין ממנו יותר מכדי רשעו: **עבירה שעושה פירות.** כגון חילול השם שאדם משוב עובר עבירה ואחרים למדין ממנו לעשות[פ] כן: **מחשבה שעושה פירות.** שקיים מחשבתו ועשה: **מלרפה למעשה.** ונפרעים ממנו אף על המחשבה: **עולא אמר.** הא דכתיב פרי מחשבותם בעובר ושונה כתיב כי הדר מהרהר לעשות מלטרפא למעשה ואפי' לא עביד לה אין חזרתו לשם שמים אלא שלא הולרך לה כדרך הולא דאמר נעשית לו כהיתר: **ואם שם קדשי לא תחללו.** היינו פרהסיא שהרואה מזלזל בכבוד המקום: **יבשם שחוטים.** שלא ירלה עלמו בכבודו אולי ירך לבבו בכך וגם[ב] אם יחטא אין אדם נותן לב לפי שאינו חשוב בעיניהם לכן יבשם שחוטים: **אין עושין לו תחנוני.** המקיף לאדם פעמים רבות וגובה כל הקפותיו יחד אין עושין כך מלמעלה למחללי השם אלא נפרעין מיד: **שאם היפה.** כף המאזנים שקולה ויש באחד העונות חילול השם מכריע את הכף לחובה. והאי מקיפין לשון עיוני כמו אין מקיפין בבועי (חולין דף מו:) אקפינהו ואידמו (שם דף נ.) [ג] שמקייב זו אצל זו ומעיין אם דומות: לפי

ויעשה מה שלבו חפץ. פי' ר"ח ח"ו שהותר לו לעבור עבירה אלא כך אמר ר' אלעזר יגיעת דרכים והתכנאות ולבישת שחורים משבריח יצר הרע ומוגעים אדם מן העבירה[א ד]:

אין מקיפין בחילול השם. פר"ח משנה במסכת אבות ושמא היינו הא דתנן (פ"ד מ"ד) כל המחלל שם שמים בסתר נפרעין ממנו בגלוי[ב] אבל לשון מקיפין קשה[ג] ושמא בריית[ד] היא אף על גב דאומר תנן: תלמוד

[פ] נושאי קיסר שמרוני כל הלילה אמרו ליה שמא דבר ערוה בא לידך וניצלת הימנו דתנינא כל הבא דבר ערוה לידו וניצל הימנו עושין לו נס [1]גבורי כח עושי דברו לשמוע בקול דברו כגון רבי צדוק וחבריו ר' צדוק תבעתיה ההיא מטרוניתא אמר לה חלש לי ליבאי ולא מצינא איכא מידי למיכל אמרה ליה איכא דבר טמא אמר לה מאי נפקא מינה דעביד הא אכול הא שגרת תנורא קא מנחא ליה סליק ויתיב בגויה אמרה ליה מאי האי אמר לה דעביד הא נפיל בהא אמרה ליה אי ידעי כולי האי לא צערתיך רב כהנא הוה קמזבין דיקולי תבעתיה ההיא מטרוניתא אמר לה איזיל איקשיט נפשאי סליק וקנפיל מאיגרא לארעא אתא אליהו קבליה אמר ליה אטרחתן ארבע מאה פרסי א"ל מי גרם לי לאו עניותא יהב ליה שיפא דדינרי: רמי ליה רבא לרב נחמן [2]תנן אלו דברים שאדם עושה אותן ואוכל פירותיהן בעולם הזה והקרן קיימת לו לעולם הבא אלו הן כיבוד אב ואם וגמילות חסדים והבאת שלום שבין אדם לחבירו ותלמוד תורה כנגד כולם בכיבוד אב ואם כתיב [2]למען יאריכון ימיך ולמען ייטב לך בגמילות חסדים כתיב [3]רודף צדקה וחסד ימצא חיים צדקה וכבוד ובהבאת שלום כתיב [4]בקש שלום ורדפהו [ג]וא"ר אבהו אתיא רדיפה רדיפה כתיב הכא בקש שלום ורדפהו וכתיב התם רודף צדקה וחסד בתלמוד תורה כתיב [5]כי הוא חייך ואורך ימיך [ד]בשילוח הקן נמי כתיב [6]למען ייטב לך והארכת ימים ליתני נמי הא [ה]תנא ושייר תני תנא [ו]אלו דברים ואת אמרת תנא ושייר אמר רבא רב אידי אסברא לי [7]אמרו צדיק כי טוב כי פרי מעלליהם יאכלו וכי יש צדיק טוב ויש צדיק שאינו טוב אלא טוב לשמים ולבריות זהו צדיק טוב טוב לשמים [ז]ורע לבריות זהו צדיק שאינו טוב כיוצא בדבר אתה אומר [8]אוי לרשע רע כי גמול ידיו יעשה לו וכי יש רשע רע ויש שאינו רע אלא רע לשמים ורע לבריות הוא רשע רע רע לשמים ואינו רע לבריות זהו רשע שאינו רע: [ח]הזכות יש לה קרן ויש לה פירות שנאמר אמרו צדיק כי טוב וגו' עבירה יש לה קרן ואין לה פירות שנאמר אוי לרשע רע וגו' ואלא מה אני מקיים [9]ויאכלו מפרי דרכם וממועצותיהם ישבעו עבירה שעושה פירות יש לה פירות ושאין עושה פירות אין לה פירות מחשבה טובה[ט] מצרפה למעשה שנאמר [10]אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו ויקשב ה' וישמע ויכתב ספר זכרון לפניו ליראי ה' ולחושבי שמו [י]מאי ולחושבי שמו אמר רב אסי אפילו חשב אדם לעשות מצוה ונאנס ולא עשאה מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה [כ]מחשבה רעה אין הקדוש ברוך הוא מצרפה למעשה שנאמר [11]און אם ראיתי בלבי לא ישמע ה' ואלא מה אני מקיים [12][ל]הנני מביא אל העם הזה רעה פרי מחשבותם מחשבה שעושה [מ] פרי הקב"ה מצרפה למעשה מחשבה שאין בה פרי אין הקב"ה מצרפה למעשה ואלא הא דכתיב למען [13]תפוש את [בית] ישראל בלבם אמר רב אחא בר יעקב ההוא בעבודת כוכבים הוא דכתיב [מ]דאמר מר [א]חמורה עבודת כוכבים שכל הכופר בה כמודה בכל התורה כולה עולא אמר כדרב הונא [נ]דאמר רב הונא כיון שעבר אדם עבירה ושנה בה הותרה לו הותרה לו סלקא דעתך אלא נעשית לו כהיתר אמר רבי אבהו משום רבי חנינא נוח לו לאדם שיעבור עבירה בסתר ואל יחלל שם שמים בפרהסיא שנאמר [14]ואתם בית ישראל כה אמר ה' איש גילוליו לכו עבדו [ואחרי] אם אינכם שומעים אלי ואת שם קדשי לא תחללו [פ]אמר רבי אלעאי הזקן אם רואה אדם שיצרו מתגבר עליו ילך למקום שאין מכירין אותו וילבש שחורים ויתכסה שחורים ויעשה כמו שלבו חפץ ואל יחלל שם שמים בפרהסיא איני [ע]והתניא [פ]כל שלא חס על כבוד קונו ראוי לו שלא בא לעולם [ק]מה היא רבה אומר [ר]זה המסתכל בקשת רב יוסף אומר זה העובר עבירה בסתר לא קשיא הא דמצי כייף ליצריה והא דלא מצי כייף ליצריה תנן התם [ק][ר]אין מקיפין בחילול השם אחד שוגג ואחד מזיד מאי אין מקיפין אמר מר זוטרא שאין עושים כחנווני מר בריה דרבנא אמר לומר שאם היתה שקולה מכרעת[ר]: [ש]ת"ר לעולם יראה

לשון הגמרא מוכיח כן שחלקו על פ' מקיפין ותו דתינתא למר זוטרא אבל למר בריה דרבינא מה ענין זו אצל זו. שם.

[א] מיי' פ"ג מהל' ע"ז הלכה ד סמג לאוין עו:

[ב] טוש"ע מ"ח סי' רכט סעי' ג:

[ג] סמג לאוין נ:

תורה אור השלם

1. בָּרְכוּ יְיָ מַלְאָכָיו גִּבֹּרֵי כֹחַ עֹשֵׂי דְבָרוֹ לִשְׁמֹעַ בְּקוֹל דְּבָרוֹ:
תהלים קג כ
2. כַּבֵּד אֶת אָבִיךָ וְאֶת אִמֶּךָ אֲשֶׁר צִוְּךָ יְיָ אֱלֹהֶיךָ לְמַעַן יַאֲרִיכֻן יָמֶיךָ וּלְמַעַן יִיטַב לְךָ עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר יְיָ אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לָךְ:
דברים ה טו
3. רֹדֵף צְדָקָה וָחָסֶד יִמְצָא חַיִּים צְדָקָה וְכָבוֹד:
משלי כא כא
4. סוּר מֵרָע וַעֲשֵׂה טוֹב בַּקֵּשׁ שָׁלוֹם וְרָדְפֵהוּ:
תהלים לד טו
5. לְאַהֲבָה אֶת יְיָ אֱלֹהֶיךָ לִשְׁמֹעַ בְּקֹלוֹ וּלְדָבְקָה בוֹ כִּי הוּא חַיֶּיךָ וְאֹרֶךְ יָמֶיךָ לָשֶׁבֶת עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְיָ לַאֲבֹתֶיךָ לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב לָתֵת לָהֶם:
דברים ל כ
6. שַׁלֵּחַ תְּשַׁלַּח אֶת הָאֵם וְאֶת הַבָּנִים תִּקַּח לָךְ לְמַעַן יִיטַב לָךְ וְהַאֲרַכְתָּ יָמִים:
דברים כב ז
7. אִמְרוּ צַדִּיק כִּי טוֹב כִּי פְרִי מַעֲלָלֵיהֶם יֹאכֵלוּ:
ישעיהו ג י
8. אוֹי לָרָשָׁע רָע כִּי גְמוּל יָדָיו יֵעָשֶׂה לוֹ:
ישעיהו ג יא
9. וְיֹאכְלוּ מִפְּרִי דַרְכָּם וּמִמֹּעֲצֹתֵיהֶם יִשְׂבָּעוּ:
משלי א לא
10. אָז נִדְבְּרוּ יִרְאֵי יְיָ אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ וַיַּקְשֵׁב יְיָ וַיִּשְׁמָע וַיִּכָּתֵב סֵפֶר זִכָּרוֹן לְפָנָיו לְיִרְאֵי יְיָ וּלְחֹשְׁבֵי שְׁמוֹ:
מלאכי ג טז
11. אֱוֶן אִם רָאִיתִי בְלִבִּי לֹא יִשְׁמַע אֲדֹנָי:
תהלים סו יח
12. שִׁמְעֵי הָאָרֶץ הִנֵּה אָנֹכִי מֵבִיא רָעָה אֶל הָעָם הַזֶּה פְּרִי מַחְשְׁבֹתָם כִּי עַל דְּבָרַי לֹא הִקְשִׁיבוּ וְתוֹרָתִי וַיִּמְאָסוּ בָהּ:
ירמיהו ו יט
13. לְמַעַן תְּפֹשׂ אֶת בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּלִבָּם אֲשֶׁר נָזְרוּ מֵעָלַי בְּגִלּוּלֵיהֶם כֻּלָּם:
יחזקאל יד ה
14. וְאַתֶּם בֵּית יִשְׂרָאֵל כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְיָ אִישׁ גִּלּוּלָיו לְכוּ עִבְדוּ וְאַחַר אִם אֵינְכֶם שֹׁמְעִים אֵלָי וְאֶת שֵׁם קָדְשִׁי לֹא תְחַלְּלוּ עוֹד בְּמַתְּנוֹתֵיכֶם וּבְגִלּוּלֵיכֶם:
יחזקאל כ לט

מוסף תוספות

א. ויוכל לעשות מעכשיו מה שלבו חפץ דוקאי אין יצרו מתגבר עליו. תוס' מגיגה טו ועי' תוס' הרש"ש שמולן. ב. אחד שוגג ואחד מזיד בחולל השם. תוס' הרש"ש. כלומר נפרעים לאלתר ואע"פ שהביאו אותה בכאן שלא כלשונה הכי אורחא דתלמודא בכמה דוכתי. ריטב"ש. ג. דאין הרגלים. ד. והא דלא מצי כייף ליצריה. טוב לו בגיעגע מפרהסיא (שם סז.). בחילול השם. כגון תלמיד חכם המזלזל בכפי בני אדם, דמתוך שהוא תלמיד חכם למדים בני אדם ממנו ומעשיו ומשמים אחריו ומתגא שם שמים מתחלל על ידו ואומרים לאו זה שלמד תורה כמה מעשיו מקולקלין ופוחדו ואין למדין, וקשה הוא חלול השם מעבודת כוכבים (יחזקאל כ לט) ואתם בית ישראל אלו לכו עבדו מאחר שאינם שומעים אלי ואת שם קדשי לא תחללו עוד (אבות פ"ד מ"ד). אחד שוגג ואחד מזיד. אם עשית בשוגג גופה ממך כעין השגגה, כי האי דלמיגיגן בעלמא (מגילה יב.) מפני מה נתחייבו ישראל שבאותו הדור כליה מפני שהשתמשו לצלם של נבוכדנצר, וכי משוא פנים יש בדבר, הם השתמשו לצלם יהיו כלים לגמרי, ח"ל הם לא עשו אלא לפנים משום נבוכדנצר, אף הקב"ה לא עשה עמהם אלא לפנים, דבאותו ענין שחטאו פרע מהם, היינו כעין שוגג, ואם עשה במזיד גופה ממנו בפרעון גמור בגלוי (אבות שם).

[ד] ס"ל טוש"ע [וע' סוכה נג ע"ל וכרש"י שם], [ה] [לעיל נט: ע"ש] שבת קמ. פאה ס"ל מ"ל, [ו] ירמות קט:, [ז] [בע"ש טוסף: מי הכי], [ח] [סוכה נד. וש"נ], [ט] [לעיל טז:], [י] [בכת"י: ואינו טוב], [כ] [טוספתא דפאה פ"ל ה"ג אבות דר"נ פרק מ, [ל] [בכת"י טוסף: הקב"ה], [מ] ברכות ו. ע"ש [שבת קג. ע"ש] טוספתא דפאה פ"ל ה"ד תנא דבי אליהו פ"מ, [נ] [לעיל נט: טולין קמב.], [ס] [ל"ל הכי אנכי מביא רעה אל העם הזה פרי כו'], [מ] טולין ה. נדרים כה. שבועות כט, [ע] יומא פו: ע"ש סוטה כב. לעיל כ. [מ"ק מז:] ערכין ל:, [פ] מ"ק ת. חגיגה טז, [צ] [ל"ל והתנן], [ק] [חגיגה יח:], [ר] אבות פ"ד מ"ב, [ש] [לעיל נט ע"ב], [ת] טוספתא קידושין פ"ל ה"ח, [א] [עיין יומא פו ע"ל], [ב] [מכלתי עד סוה"ד ליתא בדפו"ר, והטוסיפו הרש"ל ע"פ רש"י בחגיגה], [ג] [בע"ש: שמקרב], [ד] [וע' תוס' חגיגה טז. ד"ה ויעשה וכו' הגיגו עלן זה],

הגהות הב"ח

(א) גמ' מחשבה שעושה (פרי) תו"מ וג"ב ס"ל מעשה וכן בסמוך:

מוסף רש"י

אתיא רדיפה רדיפה. אלוס שכר גדול להבאת שלוס שאוכל פירותיהן בעולם הזה והקרן קיימת לו לעולם הבא כגמילות חסדים לכתיב הכא מחיים לדקה בעולם הבא וכבוד בעולם הזה (יבמות קט:). תני תנא אלו דברים. דמשמע דוקא דברים. שכל הכופר בה כמודה בכל התורה כולה. דלכתיב (במדבר טו) וכי תשגו ולא תעשו את כל המצות האלה וגו' ולפיון בהוריות (ח.) דבעבודת כוכבים מיירי (חולין ה. ובני"ז שבועות כט.). נעשית לו כהיתר. דומה בעיניו כהיתר (ערכין ל: וכני"ז סוטה כב.). ילך למקום שאין מכירין אותו. אין דעתו גסה עליו ושמא יקל מן ילרו וגם אם יחטא אין אדם נותן לב לפי שאינו חשוב בעיניהם, וכן בלגנוס שחורים (חגיגה טז.). והוא לו ויפה הוא לאותו אם, ליבא חולל השם, ואמר לן רבי משום רב האי גאון ועשה מה שלבו חפץ, רוצה לומר דומאי כיון שלבוש שחורים וכו' אני עבר בדבר שאינו חפץ מכאן ואילך בעניבה (מו"ק יז.). ראוי לו שלא בא לעולם. טוב ויפה היה לו אם לא בא לעולם (חגיגה יא:). הא דמצי כייף יצריה. וכוטס על שהוא נתכא בסתר כאילו דומה הרגלים.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

תלמוד גדול שהתלמוד מביא לידי מעשה. תימה דאמר בספ"ק דב"ק (דף י"ז.) ר' יוחנן משי ידיה ומנח תפילין והדר אמר לן קייס אמרינן לימד לא אמרי' ופריך והא אמר מר גדול תלמוד תורה שהתלמוד מביא לידי מעשה [6] פירש בקונטרס מי נתלה במי קטן נתלה [7] בגדול[8] וא"כ כיון דאמר קייס כל שכן לימד שאינו חשוב כל כך אלמא מוכח התם מהכא דמעשה גדול וי"ל דהתם הכי פי' והדר אמר לן קייס אמרינן [9] לימד לא אמרינן[10] ופריך התם והאמר מר גדול תלמוד שמביא לידי מעשה [11] ס"ל היאך קייס אם לא לימד[12] וכיון שאנו אומרים לו קייס הכי [13] אומרים לו לימד ואת אמרת קייס אמרינן לימד לא אמרי' ומשני הא למיגמר הא לאגמורי כלומר למגמר לדידיה ודאי מעשה עדיף אבל לאגמורי אחרינא ודאי עדיף טפי ממעשה[14] והלכך לימד לאחריני לא אמרי' וי"מ דאדם שלא למד עדיין ובא לימלך אם ילמוד תחילה או יעסוק במעשה אומרים לו למוד תחלה לפי שאין עם הארץ חסיד [15] אבל אדם שלמד כבר המעשה טוב יותר מלימוד [16]:

אין תחילת דינו של אדם אלא על דברי תורה. והא דאמר בפרק במה מדליקין (שבת לא.) כשמכניסין אדם לדין אומרים לו נשאת ונתת באמונה היינו דווקא לענין שאלה שאולין לו על משא ומתן[17] אבל מ"מ נפרעים ממנו תחלה על שלא קבע עתים לתורה[18]: **ויש אומרים אף פסול לעדות.** פירש בקונטרס הואיל ואינו מקפיד על עצמו אינו בוש לזלזל בעצמו [19] ולפסול וקשה אמאי פסול לעדות הוא הא אמרינן בירושלמי [20] ר"ש בר בני הוה אכיל בשוקא חזיה ר"מ אמר לו אין שבת לתלמיד לאכול בשוק משמע דלאחר אין קפידא ופי' ר"ח דהכא מיירי שחוטף ואוכל וא"ת אם כן פשיטא דפסול דגזלן הוא[21] וי"ל שחוטף פחות משוה פרוטה אי נמי שגזל דבר שאינו מקפיד עליו והר"ל אליבא דמפרש כגון שהלך אצל המוכרים וטועם משל כולם מעט מעט[22] כאילו רוצה לקנות מהם ואיכא השתא [23] שקורין בלג שדומה לבלג [24] אוכל כאן מעט וכאן מעט וא"ת פירש דאוכל בשוק היינו שאוכל סעודה דפת דגנאי יותר[25]:

הדרן עלך האשה נקנית

מסובין בעלית בית נתזה בלוד נשאלה שאילה זו בפניהם תלמוד גדול או מעשה גדול נענה רבי טרפון ואמר מעשה גדול נענה ר"ע ואמר [1]תלמוד גדול נענו כולם ואמרו [2]תלמוד גדול שהתלמוד מביא לידי מעשה תניא רבי יוסי אומר גדול תלמוד שקדם לחלה ארבעים שנה לתרומות ולמעשרות חמשים וארבע לשמיטים ששים ואחת ליובלות מאה ושלש מאה ושלש מאה וארבע הויין קסבר יובל [3]מתחילתו הוא משמט וכשם [4]שהלימוד קודם למעשה כך דינו קודם למעשה כדרב המנונא [5]דאמר רב המנונא [6]אין תחילת דינו של אדם אלא על דברי תורה שנאמר [6]פוטר מים ראשית מדון וכשם שדינו קודם למעשה כך שכרו קודם למעשה שנאמר [7]ויתן להם ארצות גוים ועמל לאומים יירשו בעבור ישמרו חקיו ותורותיו ינצורו: כל שאינו לא במקרא ולא במשנה: א"ר יוחנן [8]ופסול לעדות ת"ר [9]האוכל בשוק הרי זה דומה לכלב ויש אומרים פסול לעדות אמר רב אידי בר אבין [10]הלכה כיש אומרים דרש בר קפרא רגזן לא

[1]יראה אדם עצמו כאילו חציו חייב וחציו זכאי עשה מצוה אחת אשריו שהכריע עצמו לכף זכות עבר עבירה אחת אוי לו שהכריע את עצמו לכף חובה שנאמר [2]וחוטא אחד יאבד טובה הרבה בשביל חטא יחידי שחטא אובד ממנו טובות הרבה ר' אלעזר בר' שמעון אומר לפי [3]שהעולם [4]נידון אחר רובו והיחיד נידון אחר רובו עשה מצוה אחת אשריו שהכריע את עצמו ואת כל העולם לכף זכות [5] עבר עבירה אחת אוי לו שהכריע את עצמו ואת כל העולם לכף חובה שנאמר וחוטא אחד כו' בשביל חטא יחידי שעשה זה אבד ממנו ומכל העולם טובה הרבה ר"ש בן יוחי אומר [6]אפילו צדיק [7]גמור כל ימיו ומרד באחרונה איבד את הראשונות שנאמר [2]צדקת הצדיק לא תצילנו ביום פשעו [8]ואפילו רשע גמור כל ימיו ועשה תשובה באחרונה אין מזכירים לו [9]שוב רשעו שנאמר ורשעת הרשע לא יכשל בה ביום שובו מרשעו וניהוי במחצה עונות ומחצה זכיות אמר ריש לקיש [10]בתוהא על הראשונות: **מתני'** [11]כל שישנו במקרא ובמשנה ובדרך ארץ לא במהרה הוא חוטא שנאמר [3]והחוט המשולש לא במהרה ינתק [12]וכל שאינו לא במקרא ולא במשנה ולא בדרך ארץ אינו מן היישוב: **גמ'** [13][14]אמר רבי אלעזר ברבי צדוק למה צדיקים נמשלים בעולם הזה לאילן שכולו עומד במקום טהרה ונופו נוטה למקום טומאה נקצץ נופו כולו עומד במקום טהרה כך הקב"ה מביא יסורים על צדיקים בעולם הזה כדי שיירשו העולם הבא שנאמר [4]והיה ראשיתך מצער ואחריתך ישגה מאד ולמה רשעים דומים בעולם הזה לאילן שכולו עומד במקום טומאה ונופו נוטה למקום טהרה נקצץ נופו כולו עומד במקום טומאה כך הקב"ה משפיע להן טובה לרשעים בעולם הזה כדי לטורדן [15]ולהורישן למדריגה התחתונה שנאמר [5]יש דרך ישר לפני איש ואחריתה דרכי מות: [16]וכבר היה רבי טרפון וזקנים

לפי שהעולם נידון אחר רובו כו'. יראה אדם עצמו כאילו אדם עצמו כאילו שקול. כל העולם [9] כמחצה לזיקים וחסידים ומחצה רשעים וכאילו מעשיו שקולים כמחצה על מחצה עשה מצוה אחת נמצאו זכיותיו מכריעין ונמצא לזיק ועל ידו כל העולם הוכרע להיות רובן לזיקים: **ויהיו.** לזיק שמרב כמחצה עונות וכמחצה זכיות ונמה אידב את הראשונות: **בטוחה.** מתמרט על כל הטובות שעשה: **למה צדיקים דומים בעולם הזה.** ביסורין הבאים עליהם: **ונופו.** כלומר מעט ממנו: **נקצץ.** ממנו נופו: **כך.** נפרעין מן הצדיקים [10] מעט עונות שבידם ונמצאו כולם נקיים: **ולמה רשעים דומין בעולם הזה.** בטובה שמשפיעים להם: **נופו.** מעט ממנו אף אלו יש בידם מעט טובות וזכיות: **נקצץ נופו.** קבלת שכרם היא קצילת נופם: **למדרגה.** אשלוויי"ל. כדרך שעושין מדרגות לחרילין שסביבות המגדלים כשמגביהי' קרקעיתן: **יש דרך ישר לפני איש.** כשרואין הרשעים שלותן גרמית לדרכם בעוייהם ישרה ואחריתה של אותה שלוה הזמנת דרכי מות [17] היתה: **ביום נשוה.** שם אמיש: **שהתלמוד מביא לידי מעשה.** נמצאו שניהם בידו: **גדול תלמוד תורה שקדם לחלה ארבעים שנה.** כשיצאו ממצרים נתנה להם תורה בחדש השלישי ובחלה לא נתחייבו עד שנכנסו לארץ דכתיב [18] בבאכם ואמר מר (ספרי פ' שלח לך) משוה ביאה זו מכל ביאות שבתורה דכתיב בהו כי תבאו וכאן נאמר בבאכם משנכנסו לה ובתרומות ומעשרות לאחר כיבוש וחילוק דכתיב [19] תבואת זרעך שיהא כל אחד מכיר חלקו והן י"ד שנים הרי נ"ד ומשם התחילו למנות שמיטין דתמרינן בערכין (דף יב:) ועשו שמיטה לסוף שבע הרי ס"א שנים ולסוף נ' עשו יובל הרי ק"ג: **מחחילתו משמט.** מתחילת השנה מיו"כ [20] עבדים נפטרים ושדות חוזרות ועדיין לא עברו אלא מ"ט אבל שביעית אינה משמטת אלא בסופה [21] דכתיב (דברים טו) מקץ שבע שנים [22] לסוף שבע שנים כל שנה שביעית במנין ס"א: **שחילת דינו.** ליום הדין תחילת תביעות שעליו מפני מה לא עסקת בתורה: **פוטר מים.** הפורק עול תורה ראשית מדון הוא תחילת דינו ואין מים אלא תורה [23] דכתיב (ישעיה נה) הוי כל צמא לכו למים: **וכשם שדין.** פורענות תורה קודם לדין פורענות מעשה כך שכרו אם עסק בתורה קודם לשכר מעשה: **נעבור ישמרו חוקיו.** ואמר מר לעיל (דף נ.) תשמרון זו משנה: **יצלורו.** יקיימו: **ופסול לעדות.** דכיון שאינו מן היישוב אין מקפיד על עצמו ואין לו בושת פנים. וכן האוכל בשוק הואיל ואין מקפיד על כבודו אינו בוש לזלזל בעצמו וליפסל: לא

[1] בית נתזה. שם האיש. שהתלמוד מביא לידי מעשה. כלומר שמי שירדע התורה עושה המצות ורחא מן החטאים בשלימות, אבל מי שלא ידע התורה לא יעשה זה כראוי, כאמרם [אבות פ"ב מ"ה] אין בור יראא חטא ואין עם הארץ חסיד. מצורף לזה [ראה הקדמת הרמב"ם לפירוש המשנה] שבא לרמוז שהחכם מצד חכמתו יגיע אל המעשה השלם והטוב והוא קנין המדות הטובות והממוצעות, ומי שהוא בעל תכונות טובות לבד לא יגיע אל החכמה מצד התכונות הטובות וגם מעשיו שהוא עושה אינם על דרך נכונה ולא על דרך אמת, כמו שאז"ל [שם] אין בור יראא חטא ולא ע"ה חסיד, שאין לו מדע שידע המעשים שיהיו טובים מצד עצמם ועל כן כתוב בתורה [ראה דברים ה, א] ולמדתם ועשיתם, הוי לימוד החכמה קודם למעשה.

[2] בצדקתו הצילנו ביום פשעו. [3] בשביל חוט המשולש לא יבטל. [4] ראשיתך מצער. [5] ישר לפני איש. [6] אלא אם כן מקיים מצוה אחת. [7] אבל אם עבר עבירה אחת. [8] אבל אם עבר עבירה אחת. [9] אבל אם עבר עבירה אחת. [10] אבל אם עבר עבירה אחת. [11] אבל אם עבר עבירה אחת. [12] אבל אם עבר עבירה אחת. [13] אבל אם עבר עבירה אחת. [14] אבל אם עבר עבירה אחת. [15] אבל אם עבר עבירה אחת. [16] אבל אם עבר עבירה אחת. [17] אבל אם עבר עבירה אחת. [18] אבל אם עבר עבירה אחת. [19] אבל אם עבר עבירה אחת. [20] אבל אם עבר עבירה אחת. [21] אבל אם עבר עבירה אחת. [22] אבל אם עבר עבירה אחת. [23] אבל אם עבר עבירה אחת. [24] אבל אם עבר עבירה אחת. [25] אבל אם עבר עבירה אחת.

עין משפט נר מצוה

תכד א מיי' פ"ג מהל' תשובה הלכה ד:
תכה ב מיי' שם הל' ג:
תכו ג מיי' שם הלכ' ג:
תכז ד מיי' שם [פ"ח הל"ג] ופ"ג הל' ח:
תכח ה מיי' שם פ"ג הלכה ג:
תכט ו מיי' פי"ח מהל' עדות הלכה ח סמג לאוין ריד טוש"ע ח"מ סימן לד סעיף ח:
תל ז מיי' פ"ג מהל' ח"מ הלכה ג ופ"ח שם הלכה ג טוש"ע י"ד סימן רמו סעיף יח:
תלא ח מיי' שם פ"ג הלכה ה טוש"ע שם סעיף יט:
תלב ט מיי' פי"ח מהל' עדות הלכ' ח סמג לאוין ריד טוש"ע ח"מ סי' לד סעיף יח:
תלג י מיי' שם הלכה ה טוש"ע שם סעיף יח:

תורה אור השלם

1. טוֹבָה חָכְמָה מִכְּלֵי קָרֶב וְחוֹטֵא אֶחָד יְאַבֵּד טוֹבָה הַרְבֵּה:
קהלת ט יח
2. וְאַתָּה בֶּן אָדָם אֱמֹר אֶל בְּנֵי עַמֶּךָ צִדְקַת הַצַּדִּיק לֹא תַצִּילֶנּוּ בְּיוֹם פִּשְׁעוֹ וְרִשְׁעַת הָרָשָׁע לֹא יִכָּשֵׁל בָּהּ בְּיוֹם שׁוּבוֹ מֵרִשְׁעוֹ וְצַדִּיק לֹא יוּכַל לִחְיוֹת בָּהּ בְּיוֹם חֲטֹאתוֹ:
יחזקאל לג יב
3. וְאִם יִתְקְפוּ הָאֶחָד הַשְּׁנַיִם יַעֲמֹדוּ נֶגְדּוֹ וְהַחוּט הַמְשֻׁלָּשׁ לֹא בִמְהֵרָה יִנָּתֵק:
קהלת ד יב
4. וְהָיָה רֵאשִׁיתְךָ מִצְעָר וְאַחֲרִיתְךָ יִשְׂגֶּה מְאֹד:
איוב ח ז
5. יֵשׁ דֶּרֶךְ יָשָׁר לִפְנֵי אִישׁ וְאַחֲרִיתָהּ דַּרְכֵי מָוֶת:
משלי יד יב
6. פּוֹטֵר מַיִם רֵאשִׁית מָדוֹן וְלִפְנֵי הִתְגַּלֵּע הָרִיב נְטוֹשׁ:
משלי יז יד
7. וַיִּתֵּן לָהֶם אַרְצוֹת גּוֹיִם וַעֲמַל לְאֻמִּים יִרָּשׁוּ:
תהלים קה מד

מוסף רש"י

בתוהא על הראשונות. המתמרט על הלקוח הראשונות שעשה (יחזקאל ג כ). **תחילת דינו.** לענות לנוח, **על דברי תורה.** שלא עסק בתורה (סנהדרין ז.). **פוטר מים.** שפוטר התורה מעליו הוא ראשית מדונו, תורה נמשלה למים דכתיב (ישעיה נה) הוי כל צמא לכו למים (סנהדרין שם). **הדרן עלך האשה נקנית**

מוסף תוספות

א. על הזקיהו מלך יהודה שכשמת הביאו ספר תורה והושיבוהו על מיטתו אמרו קיים זה מה שכתוב בזה. ריטב"ש. ב. וכיון שתורה התלמוד במעשה אלמא מעשה עדיף. ריטב"ש. ג. ולא מסיק אדעתיה השתא לחלק בין למד ללימוד. תוס' כ"ק יז. ד. שמביא את הרבים לידי מעשה כשמלמדם. שם. ה. ואח"כ קבעת עיתים לתורה. תוס' קנהלין ז. ו. והכי דריש ליה לקרא תחילת גילוי דינו במה שנעשו מדברי תורה. תוס' קנהלין ז. ז. ואפי' אכלו בבית גזלן הוא. תוס' הרא"ש. ח. ומערים כההיא דאמרינן בשבת פ' מפנין (שבת קכט.) לענין הקזה. שם. ט. כמו אנו לוורין ואוכלין ואוכל אצל חמיו ביהודה (כתובות יב.) דגנאי הוא טפי בפת כשאוכל ומברך בשוק. שם. ההוא דירושלמי בפירות ולתלמיד חכם הוא גנאי ולא לאחר. ריטב"ש. **הדרן עלך פרק האשה נקנית**

מסורת הש"ס

א) תוספתא דקדושין פ"א הי"ח, ב) שם [ע"ש], ג) [כנס"י, דפו"ר, וע"י: שוס רשע שנאמר], ד) שם, ה) אבות דר"נ פרק לט [ע"ש], ו) [כל מימרא זו עד וכבר היה שיך לקונית שלפני המשנה. ועיין מהרש"א ופנ"י], ז) [כנס"י: ולהורידן], ח) ספרי פ' עקב, ט) נ"ק יח: מגילה כח., י) [ר"ה ח: ערכין כח:], כ) [בדפו"ר וע"י: שהתלמוד], ל) סנהדרין ז. שבת לא., מ) [מס' ד"א פ"י], נ) [בע"י: מתלה], ס) [שם: מישטון], ע) [שם: היא ומלכל"ל (רש"ש)], פ) [במדבר טו, יח], צ) [דברים יד, כב], ק) [ר"ה ח ע"ב], ר) [ערכין כח ע"ב], ש) [שם נוסף: תעשה שמיטה], ת) [תענית ז ע"א], א') [בדפו"ר: ופיכן], ב') [תענית ז ע"א], ג') [בע"י: למד, וכן בסמוך כמה פעמים וכן הוא בדפו"ר], ד') [בדפו"ר וע"י נוסף: אמן], ה') [אבות פ"ב מ"ה], ו') [עי' תוס' ב"ק יח. ד"ה והאמר], ז') [וע"ע תוס' סנהדרין ז.], ח') [בדפו"ר: וליפסל. וכ"ה ברש"י וכל"ל], ט') [המעשרות פ"ג ה"ב], י') [בע"י: שקלו], כ') [בע"י: האוכל], ל') [לגמרא],

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) גמ' עבר עבירה אחת וכו' נ"ב עיין שו"ת הר"י לבית הלוי סי' לה ודו"ק:

לעזי רש"י

אשלוויי"א [אישלייר"א]. מדרגות.

תוס' ר"י הזקן

בית נתזה. שם האיש. שהתלמוד מביא לידי מעשה. כלומר שמי שירדע התורה עושה המצות ורחא מן החטאים בשלימות, אבל מי שלא ידע התורה לא יעשה זה כראוי, כאמרם [אבות פ"ב מ"ה] אין בור יראא חטא ואין עם הארץ חסיד. מצורף לזה [ראה הקדמת הרמב"ם לפירוש המשנה] שבא לרמוז שהחכם מצד חכמתו יגיע אל המעשה השלם והטוב והוא קנין המדות הטובות והממוצעות, ומי שהוא בעל תכונות טובות לבד לא יגיע אל החכמה מצד התכונות הטובות וגם מעשיו שהוא עושה אינם על דרך נכונה ולא על דרך אמת, כמו שאז"ל [שם] אין בור יראא חטא ולא ע"ה חסיד, שאין לו מדע שידע המעשים שיהיו טובים מצד עצמם ועל כן כתוב בתורה [ראה דברים ה, א] ולמדתם ועשיתם, הוי לימוד החכמה קודם למעשה.

ירושלמי [פסחים פ"ג ה"ז]. וכבר נמנו התלמוד קודם למעשה. רבנן דקסרי אמרי הדא דתימר (בישישים חכמה) [בשיש שם] מי שיעשה, אבל אין שם מי שיעשה המעשה קודם לתלמוד. ע"כ. פי' זה הירושלמי מיירי במצוה עוברת שמפסיק תלמודו מפני המצוה העוברת הואיל ואין שם מי שיעשנה ואח"כ חוזר לתורתו כמו שביארנו במועד קטן פ"ק. וראש הירושלמי, ר' אבהו שלח לבריה למגמר בטבריא שלחו ליה ואמרו ליה גומל חסד הוא, כלומר מניח תורתו לעשות לויה לכל המתים, שלח ליה המבלי אין קברים בקסרי שלחתיך [1] בטבריא. וכבר נמנו התלמוד קודם למעשה וכו', דמשמע שפי' זה הירושלמי הוא כמו שפירשנו, דהא ר' חנינא היה מניח תלמודו שהיה עוסק בתורה מפני לריית המת שהיא מצוה עוברת וגער בו אביו מפני שהיו שם אחרים שמלוין את המת. ובגמרין פרק בני העיר [מגילה כט, א] מתבאר דין מבטלין ת"ת להוצאת המת כמו שביארנו שם תכלית הביאור. **פוטר מים.** פורק עול תורה, ראשית מדון הוא תחלת דינו. **פסול לעדות.** דהואיל ואינו מן היישוב אינו מקפיד על עצמו ואין לו [בושת] פנים.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

לא עלתה בידו אלא רגזנותא ולאדם טוב מטעימים אותו מפרי מעשיו [6]וכל שאינו לא במקרא ולא במשנה ולא בדרך ארץ דור הנאה ממנו שנאמר [1]ובמושב מושב לצים לא ישב מושבו מושב לצים:

הדרן עלך האשה נקנית

האיש [א]מקדש בו ובשלוחו [ב]האשה מתקדשת בה ובשלוחה [ג]האיש מקדש את בתו בשהיא נערה בו ובשלוחו: **גמ'** השתא בשלוחו מקדש בו מיבעיא אמר רב יוסף מצוה בו יותר מבשלוחו כי הא [ד]דרב ספרא [ה]מחריך רישא רבא [ו]מלח שיבוטא איכא דאמרי בהא איסורא נמי אית בה כדרב יהודה אמר רב דאמר רב יהודה אמר רב [ז]אסור לאדם שיקדש את האשה עד שיראנה שמא יראה בה דבר מגונה ותתגנה עליו [2]ורחמנא אמר [3]ואהבת לרעך כמוך וכי איתמר דרב יוסף אסיפא איתמר האשה מתקדשת בה ובשלוחה השתא בשלוחה מיקדשא בה מיבעיא אמר רב יוסף [ח]מצוה בה יותר מבשלוחה כי הא דרב ספרא מחריך רישא רבא מלח שיבוטא אבל בהא איסורא לית בה כדר"ל [ט]דאמר ר"ל טב למיתב טן דו מלמיתב ארמלו: האיש מקדש את בתו בשהיא נערה: כשהיא נערה אין כשהיא קטנה לא מסייע ליה לרב [י]דאמר רב יהודה אמר רב ואיתימא רבי אלעזר [יא]אסור לאדם שיקדש את בתו כשהיא קטנה עד שתגדל ותאמר בפלוני אני רוצה: שליחות מנלן דתניא [3]ושלח מלמד [יב]שהוא עושה שליח ושלחה [יג]מלמד שהיא עושה שליח [4]ושלח ושלחה [יד]מלמד שהשליח עושה שליח אשכחן בגירושין בקידושין מנלן וכ"ת דיליף מגירושין מה לגירושין שכן ישנן בעל כרחה אמר קרא [5]ויצאה והיתה [טו]מקיש הויה ליציאה מה יציאה משוי שליח אף הויה נמי משוי שליח ואלא הא דתנן [טז]כ[יז]האומר לשלוחו צא תרום תורם כדעת בעל הבית ואם אינו יודע דעת בעל הבית תורם בבינונית אחד מחמשים

פיחת

האיש מקדש בו ובשלוחו. בגמ' ילף לה: **כשהיא נערה.** וכ"ש כשהיא קטנה אם קבל [ט] קידושין מקודשת. והאי דנקט נערה אורח אגדה אשמועינן דקטנה לכתחלה לא כדמפרש בגמ': **גמ' מצוה בו יותר מבשלוחו.** דכי עסיק גופו במצות [ט] מקבל שכר טפי: **מחריך רישא.** לכבוד שבת: **שיבוטא.** דג: **בהא איסורא נמי איכא.** אם יכול לקדש בעצמו וקידש ע"י שליח דמצוה שיראנה שמא תתגנה עליו: **וכי איתמר דרב יוסף.** דאמר מצוה הוא דאיכא ולאו איסורא אסיפא איתמר: **אבל בהא.** אע"פ שלא דאמתא בו איכא איסורא לומר שמא תראה בו דבר מגונה: **דאמר ר"ל טב למיתב טן דו.** משל הוא שהנשים אומרות על בעל כל דהו שהוא טוב לשבת עם שני גופים משבת אלמנה: **טן.** גוף: **דו.** שנים. ואי קשיא ה"נ גבי דידה איכא איסורא כי יהיב [ט] קידושין לשלוחה ולא חזי לה אין הכי נמי ומיהו מתני' בדידה קאמר דהיא מיקדשא בה ובשלוחה הלכך הא דתנא בה למצוה אשמועינן אבל איסורא לגבי דידה ליכא אבל ריש"ל דאיירי בדידיה תנא בו משום איסורא: **ושלח.** בגירושין כתיב ושלחה מביתו ומדלא כתב וגירשה ללמדינו בא שהאיש עושה שליח להוליך גט לאשתו: **מלמד שהאשה עושה שליח.** לקבל גיטה קרי ביה ושלחה [טז] לא מפיק ה"א: **ושלח ושלחה.** שני פעמים נאמר בענין: **שכן ישנן בעל כרחה.** הלכך אינהו נמי על ידי שליחות: **תורם כדעת בעל הבית.** לפי מה שהוא מכיר בעל הבית אם עינו יפה או עינו רעה. עין יפה אחד מארבעים עין רעה אחד משפיע [ט] שהתרומה לא נאמר בה שיעור מפורש אלא נאמר דגנך (דברים יח) ואפילו כל שהוא:

פיחת

לשון ר"ח דתניא שלח מלמד שעושה שליח פירוש ושלחה מביתו אחרון הוה ליה למיכתב ונתן בידה ולמה כתב שלח לומר שעושה שליח הוסיף ה' דכתיב ושלחה מלמד שהיא עושה שליח ושלחה הוסיף ו' עוד מלמד שהשליח עושה שליח: **תורם כדעת בעל הבית.** פירוש לפי מה שמכיר בבעל הבית עינו יפה או עינו רעה ויש בתרומה שלש מדות לפי שלא נאמר בה שיעור מפורש אלא נאמר דגנך דמשמע כל שהוא ובירושלמי [ט] מפרש להו מ"ר לוי בינונית מ' מן החמשים ונפקא ליה מתרומת מכס דכתיב (במדבר לא) וממחצית בני ישראל תקח אחד אחוז מן החמשים כל מה שאתה אוחז אחוז מ' מחמשים וכמו שמצינו תרומת מכס אחד מחמשים אף כל תרומה תורם אחד מחמשים וזו מדה בינונית ועין רעה אחד משפיע ונפקא ליה מקרא דכתיב (יחזקאל מה) ששת האיפה מחומר החטים וששתם האיפה מחומר השעורים וחומר הוי שלשים סאין ואיפה ג' סאין נמצא ששת האיפה עולה חצי סאה וכשתורם ששת האיפה מחומר נמצא דהיינו אחד משפיע והיינו עין רעה ועין יפה אחד ממ' נפקא ליה נמי מהאי קרא דכתיב וכתיב נמי בהאי קרא וששתם כלומר וששתם קאי לאחומר חטים וחומר שעורים דבכל חד וחד איכא שתות שתם דהיינו סאה לשני חומרים ותן ששת האיפה דכתיב בהאי קרא על וששתם נמצא דהיינו אחד מארבעים דהוא סאה וחצי לששים סאין דהיינו חומר חטים וחומר שעורים [ה]

פיחת

לא יקדשנה. אסיפא. דלגבי דידה ליכא איסורא דודאי לא תשנאנו אע"פ שתראה בו דבר מגונה דבכל דהו ניחא לה. כשהיא קטנה לא. כלומר אשמעינן קטנה לא יקדש. אני רוצה. ואע"ג דאמרינן לעיל דבכל דהו ניחא לה, הני מילי כשהיא עצמה עושה, אבל כשאחר עושה לא. והראב"ד תירץ דהני מילי גדולה אבל קטנה לא. ולדבריו קשיא אמאי עד שתאמר בפלוני אני רוצה, בעד שתגדיל סגי דגדולה בכל דהו ניחא לה, אלא לאו כדפרישנא ש"מ, דאפילו גדולה כשאחר עושה לא ניחא לה.

(ט) **עלה בידו.** כשכרו אלא כתב בשכר ברגזנותו (יא) לא נשתכר כלום: **דור.** נדור: **שנאמר ובמושב לצים לא ישב.** וזה שאינו באחד מאלו במה יתעסק אם לא בגילגולות:

הדרן עלך האשה נקנית

האיש מקדש בו ובשלוחו. בגמ' ילף לה: **כשהיא נערה.** וכ"ש כשהיא קטנה אם קבל [ט] קידושין מקודשת. והאי דנקט נערה אורח אגדה אשמועינן דקטנה לכתחלה לא כדמפרש בגמ': **גמ' מצוה בו יותר מבשלוחו.** דכי עסיק גופו במצות [ט] מקבל שכר טפי: **מחריך רישא.** לכבוד שבת: **שיבוטא.** דג: **בהא איסורא נמי איכא.** אם יכול לקדש בעצמו וקידש ע"י שליח דמצוה שיראנה שמא תתגנה עליו: **וכי איתמר דרב יוסף.** דאמר מצוה הוא דאיכא ולאו איסורא אסיפא איתמר: **אבל בהא.** אע"פ שלא דאמתא בו איכא איסורא לומר שמא תראה בו דבר מגונה: **דאמר ר"ל טב למיתב טן דו.** משל הוא שהנשים אומרות על בעל כל דהו שהוא טוב לשבת עם שני גופים משבת אלמנה: **טן.** גוף: **דו.** שנים. ואי קשיא ה"נ גבי דידה איכא איסורא כי יהיב [ט] קידושין לשלוחה ולא חזי לה אין הכי נמי ומיהו מתני' בדידה קאמר דהיא מיקדשא בה ובשלוחה הלכך הא דתנא בה למצוה אשמועינן אבל איסורא לגבי דידה ליכא אבל ריש"ל דאיירי בדידיה תנא בו משום איסורא: **ושלח.** בגירושין כתיב ושלחה מביתו ומדלא כתב וגירשה ללמדינו בא שהאיש עושה שליח להוליך גט לאשתו: **מלמד שהאשה עושה שליח.** לקבל גיטה קרי ביה ושלחה [טז] לא מפיק ה"א: **ושלח ושלחה.** שני פעמים נאמר בענין: **שכן ישנן בעל כרחה.** הלכך אינהו נמי על ידי שליחות: **תורם כדעת בעל הבית.** לפי מה שהוא מכיר בעל הבית אם עינו יפה או עינו רעה. עין יפה אחד מארבעים עין רעה אחד משפיע [ט] שהתרומה לא נאמר בה שיעור מפורש אלא נאמר דגנך (דברים יח) ואפילו כל שהוא:

פיחת

לא עלתה בידו אלא רגזנותא ולאדם טוב מטעימים אותו מפרי מעשיו [6]וכל שאינו לא במקרא ולא במשנה ולא בדרך ארץ דור הנאה ממנו שנאמר [1]ובמושב לצים לא ישב מושבו מושב לצים:

הדרן עלך האשה נקנית

האיש [א]מקדש בו ובשלוחו [ב]האשה מתקדשת בה ובשלוחה [ג]האיש מקדש את בתו בשהיא נערה בו ובשלוחו: **גמ'** השתא בשלוחו מקדש בו מיבעיא אמר רב יוסף מצוה בו יותר מבשלוחו כי הא [ד]דרב ספרא [ה]מחריך רישא רבא [ו]מלח שיבוטא איכא דאמרי בהא איסורא נמי אית בה כדרב יהודה אמר רב דאמר רב יהודה אמר רב [ז]אסור לאדם שיקדש את האשה עד שיראנה שמא יראה בה דבר מגונה ותתגנה עליו [2]ורחמנא אמר [3]ואהבת לרעך כמוך וכי איתמר דרב יוסף אסיפא איתמר האשה מתקדשת בה ובשלוחה השתא בשלוחה מיקדשא בה מיבעיא אמר רב יוסף [ח]מצוה בה יותר מבשלוחה כי הא דרב ספרא מחריך רישא רבא מלח שיבוטא אבל בהא איסורא לית בה כדר"ל [ט]דאמר ר"ל טב למיתב טן דו מלמיתב ארמלו: האיש מקדש את בתו בשהיא נערה: כשהיא נערה אין כשהיא קטנה לא מסייע ליה לרב [י]דאמר רב יהודה אמר רב ואיתימא רבי אלעזר [יא]אסור לאדם שיקדש את בתו כשהיא קטנה עד שתגדל ותאמר בפלוני אני רוצה: שליחות מנלן דתניא [3]ושלח מלמד [יב]שהוא עושה שליח ושלחה [יג]מלמד שהיא עושה שליח [4]ושלח ושלחה [יד]מלמד שהשליח עושה שליח אשכחן בגירושין בקידושין מנלן וכ"ת דיליף מגירושין מה לגירושין שכן ישנן בעל כרחה אמר קרא [5]ויצאה והיתה [טו]מקיש הויה ליציאה מה יציאה משוי שליח אף הויה נמי משוי שליח ואלא הא דתנן [טז]כ[יז]האומר לשלוחו צא תרום תורם כדעת בעל הבית ואם אינו יודע דעת בעל הבית תורם בבינונית אחד מחמשים

פיחת

האיש מקדש. השתא בשלוחו מקדש בו מיבעיא. ומין שייך לתרץ הכא לאו דוקא ור"ל לא זו אף זו דלא שייך לשנויי הכי אלא בשאי בגות [9]אבל בשאי מיבות לא: [ט] **אי איתמר דרב יוסף אסיפא איתמר.** ולהכי לא מוקי אריש וכגון שמכירה משום דהא מנ"ל דלמא מתני' מייני בין מכירה ובין אין מכירה ואפי' איסורא איכא ומלתא דרב יוסף לא נדע: **אסור לאדם שיקדש אשה כו'.** אע"ג דקתני האיש מקדש לכתחילה לא נקט ליה אלא לאשמועין דין קידושין [א]:

כשהיא נערה אין כשהיא קטנה **לא.** וא"ת ולמא לרבותא נקט נערה [ב] וכל שכן קטנה וי"ל דדייק מדקתני כשהיא נערה ולא קתני האיש מקדש את בתו נערה משמע [ט] דוקא נערה אבל לא קטנה א"ל י"ל דדייק מדלא קתני במתני' האיש מקדש את בתו סתם [ג] כדתנן (כתובות דף מו:) האב זכאי בבתו בקלושין ולא מפרש נערה כי הכא משמע דהכא דמפרש נערה הוי דוקא ולא קטנה: **אסור לאדם שיקדש את בתו כשהיא קטנה.** ואע"ג דאמר לעיל דאיסורא ליכא משום דטב למיתב טן דו ה"מ בגדולה שהיא מתקדשת ע"י עצמה דכיון שנתרצית ליכא למיחש שמא תחזור אבל קטנה שמתקדשת ע"י אביה [ד] איכא למיחש שמא אם היתה גדולה לא היתה מתרצית ועכשיו שאנו [ה] נוהגים לקדש בנותינו אפי' קטנות היינו משום שבכל יום ויום הגלות מתגבר עלינו ואם יש סיפק ביד אדם עכשיו לתת לבתו גדוניא שמא לאחר זמן לא יהיה סיפק בידו ותשב בתו עגונה לעולם: **ושלח ושלחה מלמד שהשליח עושה שליח.** פ"ה דתרי ושלחה כתיב בפרשה ומ"ת הא אינטריך חד ושלחה למדרש דקטנה ושוטה אינה יכולה להתגרש [ו] דהכי משמע ושלחה מי שמשלחה ואינה חוזרת פרט לזו שמשלחה והיא חוזרת וי"ל דושלחה בתרא יש שתי דרשות דמצי למימר ונתן בידה ולשתוק מדכתב ושלח ש"מ לדרשא ומה"מ דושלחה נפקא דרשא אחרת וכ"ת פי' דמושלחה אחרון דריש כולהו ודריש שלח דהוה מצי למימר ונתן בידה וכן וי"ו דושלחה וכן ה' דושלחה ואידך ושלחה אינטריך להך דרשא דמשלחה ואינה חוזרת וזה לשון ר"ח דתניא שלח מלמד שעושה שליח פירוש ושלחה מביתו אחרון הוה ליה למיכתב ונתן בידה ולמה כתב שלח לומר שעושה שליח הוסיף ה' דכתיב ושלחה מלמד שהיא עושה שליח ושלחה הוסיף ו' עוד מלמד שהשליח עושה שליח: **תורם כדעת בעל הבית.** פירוש לפי מה שמכיר בבעל הבית עינו יפה או עינו רעה ויש בתרומה שלש מדות לפי שלא נאמר בה שיעור מפורש אלא נאמר דגנך דמשמע כל שהוא ובירושלמי [ט] מפרש להו מ"ר לוי בינונית מ' מן החמשים ונפקא ליה מתרומת מכס דכתיב (במדבר לא) וממחצית בני ישראל תקח אחד אחוז מן החמשים כל מה שאתה אוחז אחוז מ' מחמשים וכמו שמצינו תרומת מכס אחד מחמשים אף כל תרומה תורם אחד מחמשים וזו מדה בינונית ועין רעה אחד משפיע ונפקא ליה מקרא דכתיב (יחזקאל מה) ששת האיפה מחומר החטים וששתם האיפה מחומר השעורים וחומר הוי שלשים סאין ואיפה ג' סאין נמצא ששת האיפה עולה חצי סאה וכשתורם ששת האיפה מחומר נמצא דהיינו אחד משפיע והיינו עין רעה ועין יפה אחד ממ' נפקא ליה נמי מהאי קרא דכתיב וכתיב נמי בהאי קרא וששתם כלומר וששתם קאי לאחומר חטים וחומר שעורים דבכל חד וחד איכא שתות שתם דהיינו סאה לשני חומרים ותן ששת האיפה דכתיב בהאי קרא על וששתם נמצא דהיינו אחד מארבעים דהוא סאה וחצי לששים סאין דהיינו חומר חטים וחומר שעורים [ה]

פיחת

לא יקדשנה. אסיפא. דלגבי דידה ליכא איסורא דודאי לא תשנאנו אע"פ שתראה בו דבר מגונה דבכל דהו ניחא לה. כשהיא קטנה לא. כלומר אשמעינן קטנה לא יקדש. אני רוצה. ואע"ג דאמרינן לעיל דבכל דהו ניחא לה, הני מילי כשהיא עצמה עושה, אבל כשאחר עושה לא. והראב"ד תירץ דהני מילי גדולה אבל קטנה לא. ולדבריו קשיא אמאי עד שתאמר בפלוני אני רוצה, בעד שתגדיל סגי דגדולה בכל דהו ניחא לה, אלא לאו כדפרישנא ש"מ, דאפילו גדולה כשאחר עושה לא ניחא לה.

א מיי' פ"ג מהל' אישות הלכה יד סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' לה סעיף ג:
ב מיי' ומסמ' שם טוש"ע אה"ע סימן לו סעיף ג:
ג מיי' ומסמ' שם טוש"ע אה"ע סימן לז סעיף ז:
ד ד מיי' פ"ל מהלכות שכנים הלכה ו סמג עשין ל טוש"ע ח"מ סי' רל סעיף ג:
ה ה מיי' פ"ג מהלכות אישות הלכה יט סמג שם טוש"ע אה"ע סימן לה סעיף ג:
ו ו מיי' ומסמ' שם טוש"ע אה"ע סי' לו סעיף ג:
ז ז מיי' שם סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' לז סעיף ח:
ח ח מיי' פ"ב מהלכות גירושין הלכה ג וסי"ו שם הלכה ג סמג עשין ג טוש"ע אה"ע סי' קכ סעיף ג וסימן קמ סעיף ג:
ט ט מיי' פ"ה שם הלכה ג ד [ט] סמג שם טוש"ע אה"ע סימן קמ סעיף ג:
י י מיי' פ"ז מהלכות גירושין הלכה ד סמג שם טוש"ע אה"ע סי' קמא סעיף לח:
יא כ מיי' פ"ד מהל' תרומות הלכה ז:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה לא עלתה בידו בשכרו אלא רגזנותו כחש בשורו לה: (ב) תוס' ד"ה אסור וכו' עוהגים לקדש. נ"ב ע"ל סוף דף פא:

מוסף תוספות

א. אע"ג דאיכא איסורא דחיילי קידושין. תוס' טוך. ב. לאשמועינן אע"ג שהיא גדולה היא ברשות האב להתקדש. תוס' הרא"ש. ג. ומשמע בין נערה בין קטנה. ריטב"א. ד. מדעתו. תוס' הרא"ש. אבל בשיטה לא נזדע למי כתוב. אע"ג דאמרה בפלוני אני רוצה שמא תחזור בה לכשתגדיל. וע"ע בתוס' ר"י הזקן. ה. וכולה מילתה אסמכתא דשמואל גופיה קאמר (לקמן נח.) חטה אחת פוטרת את הכרי. תוס' כתובות לט ע"ב.

תוס' ר"י הזקן

רגזנותא. כחש בשורו.

סליק פירקא
האיש מקדש

מצוה בו. כל מצוה שמוטלת עליו יעשה בגופו ולא ע"י שליח. מחרך רישא. הוא בעצמו לכבוד שבת היה מהבהב ראש הבהמה באור. שיבוטא. דג. ותתגנה. וישנאנה, ואם הוא ילך

גליון הש"ס

גמ' מלח שיבוטא. עי' ע"ז דף ל"מ ע"א תד"ה וסימנך: שם אסור לאדם שיקדש את האשה עד שיראנה. עי' מהרש"א מ"א פ"א דנ"ב דף טז ע"א: תוס' ד"ה האיש וכו' אבל בב' תיבות לא. עי' בלר שבע פ"א דהוריות ד"ה על פיסח:

מוסף רש"י

האיש מקדש בו ובשלוחו. והמקדש אשה לחכירו יקדשנה כפני עדים ויאמר הרי מקודשת לפלוני כן פלוני בטעמא זו כתב משה ויאמרלו (האורה ח"ב סי"ד). האיש מקדש את בתו. מקבל קידושי בתו קטנה שלא מדעתה (סוטה כג.). מחריך רישא. אם היה שם רגש בהמה לתרוך מתרכו הוא בעצמו (שבת קיט:). טב למיתב טן דו מלמיתב ארמלו. כן דו, גופים שונים כל דהו בעל (יבמות קיח:). בעל ואשתו ואפילו אינו לה אלא לגזות בעצמה (לעיל ז.). משל הדיוט הוא שהנשים אומרות טוב לשבת עם גוף אינם משבת אלמנה (כתובות עה.). כלומר אשה בכל דהו ניחא לה (ב"ק קיא.). דו. לשון יונית דיו שתים (סוכה נא:). עד שתגדל ותאמר בפלוני אני רוצה. וסמך לדבר דכתיב [בראשית כד ז] נקרא לנערה ונשאלה את פיה (רש"י ריש"ף וכ"ה ברש"י בחומש). תורם כדעת בעל הבית. כפי מה שהוא מכיר בו, אם עין יפה אחד מארבעים ואם עין רעה אחד משפיע (כתובות לט:) שכן שיערו חכמים (בכורות סא. מכת"י).

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות